

Prawo europejskie

Autorzy: Michael Ahlt, Maciej Szpunar

Rozdział I. Wprowadzenie 1 1

§ 1. Pojęcie prawa europejskiego i prawa Unii Europejskiej	1 1
§ 2. Proces integracji państw europejskich po II wojnie światowej	1 2
§ 3. Traktat z Lizbony	6 7
§ 4. Traktat o Unii Europejskiej (TUE)	8 10
§ 5. Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE)	9 11
§ 6. Budowa i struktura Unii Europejskiej	10 12
§ 7. Inne organizacje w Europie	11 13

Rozdział II. Instytucje i organy Unii Europejskiej 13 17

§ 8. Uwagi ogólne	13 17
§ 9. Parlament Europejski	14 20
I. Wybór deputowanych i skład Parlamentu Europejskiego	14 20
II. Organy w Parlamencie	15 21
III. Kompetencje i zadania	16 23
§ 10. Rada Europejska	18 25
I. Skład i organizacja	18 25
II. Kompetencje i podejmowanie decyzji	19 26
§ 11. Rada Unii Europejskiej	20 27
I. Skład, organizacja i podejmowanie decyzji	20 27
II. Głosowanie w Radzie	22 29
III. Zadania	24 31
§ 12. Komisja Europejska	25 32
I. Skład, organizacja i podejmowanie decyzji	25 32
II. Zadania i kompetencje	26 33
III. Wysoki przedstawiciel Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa	27 34
§ 13. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej	27 35
I. Skład i organizacja Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej	28 36
II. Skład i organizacja Sądu	28 37
III. Sąd do spraw Służby Publicznej	28 38
§ 14. Europejski Bank Centralny	29 39
I. Skład, organizacja i podejmowanie decyzji	29 39
II. Zadania	30 40
§ 15. Trybunał Obrachunkowy	30 41
§ 16. Organy doradcze	31 42

§ 17. Europejski Bank Inwestycyjny	31 44
Rozdział III. Źródła prawa Unii Europejskiej	33 45
§ 18. Pierwotne prawo UE	33 45
I. Pisane pierwotne prawo UE	33 46
II. Niepisane pierwotne prawo UE	34 47
1. Ogólne zasady prawa	34 47
2. Prawo zwyczajowe	35 48
§ 19. Pochodne prawo UE	35 49
I. Umowy międzynarodowe zawarte przez Unię Europejską	35 49
II. Rodzaje aktów prawnych w świetle art. 288 TFUE	35 50
1. Akty ustawodawcze i nieustawodawcze	36 51
2. Rozporządzenia	36 52
3. Dyrektywy	37 53
4. Decyzje	39 56
5. Zalecenia i opinie	39 57
III. Akty prawne nienazwane	39 58
Rozdział IV. Bezpośrednia skuteczność prawa UE i jego stosunek do prawa krajowego	41 59
§ 20. Bezpośrednia skuteczność	41 59
I. Pierwotne prawo UE	41 60
II. Pochodne prawo UE	43 62
1. Rozporządzenia	43 62
2. Dyrektywy	43 63
3. Decyzje	50 71
4. Umowy międzynarodowe	50 72
§ 21. Stosunek prawa UE do prawa wewnętrznego państw członkowskich	51 73
I. Autonomiczność prawa UE i jego natura prawna	51 74
II. Kwestia prymatu z perspektywy prawa UE	52 75
III. Kwestia prymatu z perspektywy prawa krajowego	53 76
IV. Kwestia prymatu z polskiej perspektywy	54 77
Rozdział V. Prawa podstawowe w prawie UE	59 78
§ 22. Prawa podstawowe w TUE	59 78
I. Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej	59 78
II. Akcesja UE do europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności	61 79
§ 23. Prawa o charakterze praw podstawowych w TFUE	62 80

I. Uwagi wprowadzające	62 80
II. Zakaz dyskryminacji w myśl art. 18 akapit 1 TFUE	63 81
1. Dyskryminacja jawna (bezpośrednia) i ukryta (pośrednia)	63 81
2. Adresaci i beneficjenci	65 82
3. Zakres zastosowania Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej	65 83
4. Skuteczność zakazu dyskryminacji	66 84
5. Postanowienia szczególne	66 85
III. Zakaz dyskryminacji w świetle art. 40 ust. 2 TFUE	67 86
IV. Zakaz dyskryminacji na rynku pracy ze względu na płeć	67 87
1. Ta sama płaca za tę samą pracę lub za pracę o tej samej wartości (art. 157 TFUE)	67 87
2. Równouprawnienie w dostępie do pracy i kariery zawodowej oraz w zakresie pozostałych warunków pracy	68 89
V. Obywatelstwo Unii	70 90
§ 24. Indywidualne prawa podstawowe	72 91
I. Źródła	72 92
II. Zakres i granice ochrony	73 97
III. Poszczególne prawa podstawowe	74 98
1. Ochrona własności	74 98
2. Swoboda wyboru i wykonywania zawodu	74 99
3. Zasada równości	74 100
4. Prawo do ochrony informacji	74 101
5. Wolność wyznania	75 102
6. Wolność poglądów i publikacji	75 103
7. Poszanowanie sfery prywatnej	75 104
8. Prawo do skutecznej ochrony prawnej przed sądem	75 105
IV. Unijna ochrona praw podstawowych a prawo krajowe	75 106
§ 25. Zasady państwa prawnego	76 107
1. Zasada przyznania (proporcjonalności i pomocniczości)	76 107
2. Zasada proporcjonalności	76 108
3. Zasada pomocniczości	77 109
4. Bezpieczeństwo prawne i ochrona zaufania	77 110
5. Zasada jawności i dostępności prawa	77 111
Rozdział VI. Interpretacja prawa UE	78 112
§ 26. Uwagi ogólne	78 112
§ 27. Wykładnia językowa	78 113
§ 28. Wykładnia systematyczna	79 114

§ 29. Wykładnia teleologiczna	79 115
§ 30. Wykładnia pojęć stosowanych w prawie UE	80 116
Rozdział VII. Stanowienie prawa	82 117
§ 31. Wydawanie aktów prawnych	82 117
I. Zasada kompetencji powierzonych	82 117
II. Tryb stanowienia prawa	85 120
1. Stanowienie aktów ustawodawczych	85 121
2. Stanowienie aktów nieustawodawczych	88 124
3. Stanowienie aktów niewiążących	89 127
§ 32. Zawieranie umów międzynarodowych	90 128
I. Unia Europejska jako podmiot prawa międzynarodowego	90 128
II. Kompetencje do zawierania umów	90 129
1. Wyraźne przekazanie kompetencji	91 130
2. Milczące przekazanie kompetencji (kompetencje dorozumiane)	92 134
3. Kompetencje pozostawione państwom członkowskim	93 136
III. Procedura zawierania umów przez Unię Europejską	94 138
1. Zawieranie umów w trybie art. 218 TFUE	94 138
2. Zawieranie umów wchodzących w zakres wspólnej polityki handlowej (art. 207 ust. 3 TFUE)	95 139
3. Umowy w zakresie Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa	96 140
4. Umowy mieszane	96 141
IV. Skuteczność umów	97 142
Rozdział VIII. Wykonywanie prawa UE	98 143
§ 33. Wykonywanie bezpośrednie	98 144
I. Zakres	98 144
II. Zasady wykonywania prawa	99 145
§ 34. Wykonywanie pośrednie	99 147
I. Wykonywanie bezpośrednio skutecznych norm prawa UE	100 148
II. Wykonywanie prawa UE, które nie jest stosowane bezpośrednio ..	102 149
Rozdział IX. System ochrony prawa	103 150
§ 35. Uwagi ogólne	103 150
I. Rozgraniczenie właściwości od sądów krajowych	103 151
II. Postępowanie sądowe i wyrok	104 152
III. Rzeczowa właściwość Sądu	106 158
IV. Rzeczowa właściwość sądów wyspecjalizowanych	108 159
§ 36. Postępowanie w sprawie naruszenia Traktatu przeciwko państwom członkowskim	108

I. Uwagi ogólne	108 160
II. Wezwanie do usunięcia naruszenia	109 162
1. Cel	109 162
2. Treść	109 163
III. Uzasadniona opinia	111 167
IV. Postępowanie przed Trybunałem	112 168
1. Dopuszczalność	112 168
2. Zasadność	114 174
3. Orzeczenie Trybunału Sprawiedliwości i jego skuteczność	116 176
4. Środki tymczasowe	117 178
§ 37. Skarga o stwierdzenie nieważności	118 179
I. Uwagi ogólne	118 179
II. Dopuszczalność	118 180
1. Właściwość	118 180
2. Legitymacja procesowa	119 181
3. Akty podlegające zaskarżeniu (przedmiot skargi)	119 182
4. Prawo do wniesienia skargi	121 185
5. Określenie przedmiotu sporu i skarga	127 191
6. Termin wniesienia skargi	128 192
7. Interes prawny do wniesienia skargi	128 193
III. Zasadność	129 194
1. Brak kompetencji	129 195
2. Naruszenie istotnych wymogów proceduralnych	130 196
3. Naruszenie Traktatów lub jakiegokolwiek reguły prawnej związanej z ich stosowaniem	130 197
4. Nadużycie władzy	132 201
IV. Treść i skutki orzeczenia	133 202
§ 38. Skarga na zaniechanie	133 204
I. Uwagi ogólne	133 204
II. Dopuszczalność	134 205
1. Właściwość	134 205
2. Zdolność procesowa	134 206
3. Przedmiot skargi	135 207
4. Uprawnienie do wniesienia skargi	135 208
5. Postępowanie wstępne	136 209
6. Wymagania wobec skargi	137 212

7. Termin wniesienia skargi	137 213
III. Zasadność	137 214
IV. Treść i skutki orzeczenia	138 215
§ 39. Skarga odszkodowawcza	138 216
I. Uwagi ogólne	138 216
II. Dopuszczalność	139 217
1. Legitymacja procesowa i właściwość rzeczowa	139 217
2. Wymogi skargi	139 218
3. Przedawnienie i termin złożenia skargi	140 219
4. Dopuszczalność skargi odszkodowawczej	140 220
III. Zasadność	143 225
1. Szkoda spowodowana przez „działanie UE”	143 227
2. Sprzeczność z prawem	144 229
3. Szkoda	145 231
4. Związek przyczynowy	145 232
5. Wina	146 233
§ 40. Dygresja: odpowiedzialność państw członkowskich za naruszenie prawa UE	
I. Odpowiedzialność państwa za bezprawność administracyjną	147 235
II. Odpowiedzialność państwa za nieprawidłowe implementowanie dyrektywy	148 236
III. Odpowiedzialność państwa za bezprawność legislacyjną (poza implementacją dyrektywy)	148
§ 41. Orzeczenie wstępne	150 239
I. Uwagi ogólne	150 239
II. Przesłanki postępowania	151 240
1. Organy uprawnione do składania wniosku	151 240
2. Przedmiot wniosku	152 241
3. Ograniczenie kompetencji Trybunału	154 243
4. Sformułowanie wniosku	155 244
5. Niezbędność wniosku do rozstrzygnięcia sprawy	156 245
III. Prawo i obowiązek złożenia wniosku o wydanie orzeczenia wstępnego	157 246
1. Prawo do złożenia wniosku	157 246
2. Obowiązek złożenia wniosku do Trybunału Sprawiedliwości	159 247
IV. Naruszenie obowiązku przedłożenia	162 251
V. Postępowanie przed Trybunałem Sprawiedliwości	163 252
VI. Skuteczność orzeczenia wstępnego	163 253
1. Skuteczność wobec postępowania głównego	163 253
2. Skuteczność dla innych rodzajów postępowań	164 254

3. Skuteczność orzeczenia wstępnego w czasie	164 255
§ 42. Okolicznościowe badanie legalności aktu prawnego	165 256
I. Przesłanki i treść	165 256
II. Skuteczność uwięzionego sukcesem postępowania z art. 277 TFUE	166 259
Rozdział X. Podstawowe swobody	167 260
§ 43. Rynek wewnętrzny	169 262
§ 44. Swobodny przepływ towarów	170 264
I. Uwagi ogólne	170 264
II. Rzeczowy zakres zastosowania	172 265
1. Pojęcie towaru	172 265
2. Towar wspólnotowy	173 265
III. Unia celna	174 266
1. Wspólna taryfa celna i Kodeks celny	175 267
2. Zakaz stosowania cel i opłat o skutku równoważnym	177 268
3. Pojęcie cła lub opłaty o skutku równoważnym. Odgraniczenie cła lub opłaty o skutku podobnym od opłaty o charakterze wewnętrznym (art. 30 TFUE a art. 110 TFUE)	177 270
4. Zakaz stosowania dyskryminującego opodatkowania wewnętrznego (art. 110 TFUE)	81
5. Zwrot nienależnie pobranych opłat	183 275
IV. Zakaz ograniczeń ilościowych i środków o podobnym skutku w imporcie i eksporcie	184
1. Przepisy szczególne i środki harmonizujące	184 277
2. Zakaz stosowania ograniczeń ilościowych w imporcie	185 278
3. Zakaz stosowania środków o skutku podobnym do ograniczeń ilościowych w imporcie	186
4. Zakaz stosowania ograniczeń ilościowych w wywozie i środków o skutku podobnym	196 289
5. Podstawy uzasadniające z art. 36 TFUE	198 290
6. Regulacje unijne zapobiegające ustanawianiu przez państwa członkowskie środków o skutku podobnym	202 298
V. Schemat	203 299
§ 45. Swoboda przepływu pracowników	204 300
I. Przegląd	204 300
II. Wymóg obywatelstwa	206 302
1. Obywatele państw członkowskich	206 302
2. Obywatele państw trzecich	206 303
3. Przyjmujące państwo członkowskie UE	206 304
4. Pojęcie „członka rodziny” obywatela Unii	206 305
III. Pojęcie pracownika	207 306

1. Wynagrodzenie	208 307
2. Świadczenia o konkretnej wartości ekonomicznej	208 308
3. Podporządkowanie	208 309
4. Konkluzje	209 310
IV. Treść prawa do swobodnego przemieszczania się	209 311
1. Prawo do wyjazdu i wjazdu	209 312
2. Prawo pobytu	210 313
3. Prawo dostępu do zatrudnienia	213 318
4. Prawo do równego traktowania przy wykonywaniu zatrudnienia	215 319
5. Dyskryminacja obywateli własnych	218 322
V. Zastrzeżenie porządku, bezpieczeństwa i zdrowia publicznego	219 323
1. Zakres zastosowania	219 323
2. Treść zastrzeżenia	219 324
VI. Zastrzeżenie dotyczące administracji publicznej	222 326
1. Wykładnia pojęcia administracji publicznej	222 327
2. Zastosowanie zastrzeżenia	224 328
3. Wewnątrzpaństwowe zasady awansu zawodowego	225 329
4. Zatrudnienie w służbie cywilnej	225 330
§ 46. Swoboda przedsiębiorczości	226 331
I. Uwagi ogólne	226 331
II. Przedmiotowy zakres zastosowania	226 332
1. Różnica w stosunku do swobody świadczenia usług	227 333
2. Różnica w stosunku do swobody przepływu kapitału	228 334
III. Podmiotowy zakres zastosowania	228 335
1. Osoby fizyczne	228 335
2. Spółki	228 336
IV. Zasięg swobody przedsiębiorczości	229 337
1. Artykuł 49 TFUE jako zakaz dyskryminacji	230 338
2. Artykuł 49 TFUE jako ogólny zakaz wprowadzania ograniczeń	231 339
V. Artykuł 49 TFUE a działania podmiotów prywatnych	235 341
VI. Wyjątki od zasady swobody przedsiębiorczości	236 342
1. Wyjątki z art. 51 TFUE	236 342
2. Wyjątek z art. 52 ust. 2 TFUE	237 343
VII. Transgraniczne przeniesienie siedziby spółki	237 344
1. Problemy z zakresu prawa kolizyjnego	237 345
2. Problemy z zakresu prawa UE	238 346

VIII. Środki harmonizacyjne	240 347
§ 47. Swoboda świadczenia usług	242 348
I. Uwagi ogólne	242 348
II. Podmiotowy zakres zastosowania	243 349
III. Przedmiotowy zakres zastosowania	243 350
1. Działalność transgraniczna	244 351
2. Pojęcie usługi	245 352
3. Odpłatność	249 355
IV. Zasięg swobody świadczenia usług	250 356
1. Artykuły 56 i 57 TFUE jako zakaz dyskryminacji	250 357
2. Artykuł 56 TFUE jako ogólny zakaz wprowadzania ograniczeń	251 359
3. Ograniczenia w stosunku do usługobiorcy	255 360
V. Artykuł 56 TFUE a działania podmiotów prywatnych	256 361
VI. Środki służące harmonizacji prawa	256 362
§ 48. Swoboda przepływu kapitału i płatności	256 363
1. Zasięg swobody przepływu kapitału i płatności	257 363
2. Odstępstwa od swobody przepływu kapitału i płatności	258 364
§ 49. Dygresja: prawa studentów i uczniów	261 365
I. Uprawnienia wynikające z art. 18 akapit 1 TWE	262 366
1. Uczniowie jako usługobiorcy	263 367
2. Dostęp do kształcenia zawodowego	263 368
3. Opłaty za naukę	264 369
4. Dostęp do świadczeń socjalnych	265 370
5. Prawo pobytu	266 371
II. Prawa wynikające z art. 45 ust. 2 TFUE oraz z art. 7 ust. 2 rozporządzenia Nr 1612/68/EWG	266 372
III. Prawa wynikające z art. 12 rozporządzenia Nr 1612/68/EWG	267 373
IV. Osoby korzystające ze swobody przedsiębiorczości	267 374
V. Działania harmonizujące	268 375
Rozdział XI. Zbliżanie prawa	269 376
§ 50. Uwagi ogólne	269 376
§ 51. Przedmiot i metody harmonizacji	269 377
§ 52. Zbieg norm kompetencyjnych służących harmonizacji	270 378
§ 53. Harmonizacja na podstawie art. 114 TFUE	272 379
I. Zakres zastosowania art. 114 ust. 1 TFUE	272 380
1. Zależność między art. 114 a art. 115 TFUE	274 381

2. Zależność między art. 114 a art. 116 TFUE	274 383
II. Możliwość stosowania przez państwa członkowskie „wyższych standardów”	274 384
Rozdział XII. Artykuł 352 TFUE	277 386
§ 54. Uwagi ogólne	277 386
§ 55. Przesłanki zastosowania art. 352 TFUE	277 387
I. Cele Unii Europejskiej	278 388
II. Niezbędność działań UE	279 389
III. Brak innej podstawy kompetencyjnej w Traktatach	280 390
§ 56. Wydawanie aktów prawnych na podstawie art. 352 TFUE	280 391
Rozdział XIII. Polityka gospodarcza, pieniężna i handlowa	281 392
§ 57. Uwagi ogólne	281 392
§ 58. Polityka gospodarcza i pieniężna	282 393
§ 59. Wspólna polityka handlowa	284 395
I. Zakres regulacji	284 395
II. Zakres zastosowania wspólnej polityki handlowej	284 396
III. Podjęcie działań przez UE	285 397
1. Działania jednostronne	285 398
2. Zawieranie umów handlowych	286 399
Wykaz powoływanych orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości	289
Wykaz powoływanych orzeczeń Sądu	299
Indeks rzeczowy	301